



ΕΝΕΤΙΚΟ  
ΕΠΙΘΑΛΑΣΣΙΟ ΦΡΟΥΡΙΟ  
ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ  
THE VENETIAN  
MARINE FORTRESS  
OF HERAKLION  
ΚΡΗΤΗ / CRETE

ΕΝΕΤΙΚΟ  
ΕΠΙΘΑΛΑΣΣΙΟ ΦΡΟΥΡΙΟ  
ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ  
THE VENETIAN  
MARINE FORTRESS  
OF HERAKLION

ΚΡΗΤΗ / CRETE

ΚΕΙΜΕΝΑ: Ε. ΚΑΝΑΚΗ  
ΓΕΝΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΩΝ  
ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ & ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: ΖΑΡΙΦΟΠΟΥΛΟΣ ΜΙΝΩΣ - OFFICE COM.  
ΕΚΤΥΠΩΣΗ: ΒΙΒΛΙΟΣΥΝΕΡΓΑΤΙΚΗ Α.Ε.Π.Ε.Ε.

TEXT: E. KANAKI  
TRANSLATION: D. BROWN KAZAZIS  
GENERAL SUPERVISION: PUBLICATIONS DEPARTMENT  
DESIGN & LAYOUT: ZARIFOPOULOS MINOS - OFFICE COM.  
PRINT: BIBLIOSYNERGATIKI S.A.

The Venetian fortress “Rocca a Mare”, “Castello a Mare”, “Castello”, “Su Kulesi” or “Koules” is situated at the entrance to the Venetian harbor of Heraklion. It is one of the so-called marine fortresses which functioned as forward bastions on the sea within the framework of more general architectural planning. It was occasionally combined with protection of the commercial harbor and docks, as was the case here.

ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ INFORMATION

T: 2810 288484



ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ - HELLENIC REPUBLIC  
Υπουργείο Πολιτισμού και Τουρισμού  
Ministry of Culture & Tourism



2011 © ΤΑΜΕΙΟ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΩΝ ΠΟΡΩΝ  
2011 © ARCHAEOLOGICAL RECEIPTS FUND  
www.tap.gr

Χρηματοδότηση έκδοσης: ΟΠΑΠ Α.Ε.  
Edition sponsored by ΟΠΑΠ S.A.



134 ΚΟΥ

[www.visitgreece.gr](http://www.visitgreece.gr)

Το ενετικό φρούριο «Rocca a Mare» ή «Castello a Mare» ή «Castello» ή «Su Kulesi» ή «Κούλες» βρίσκεται στην είσοδο του ενετικού λιμανιού του Ηρακλείου. Ανήκει στα λεγόμενα επιθαλάσσια φρούρια, που λειτουργούσαν ως προωθημένοι προμακώνες στη θάλασσα, στα πλαίσια ενός ευρύτερου αρχιτεκτονικού σχεδιασμού, και συνδυάζονταν μερικές φορές με την προστασία εμπορικού λιμανιού και ναυστάθμου, όπως στην περίπτωση του φρουρίου του Ηρακλείου.

Σύμφωνα με τις ιστορικές μαρτυρίες, στην ίδια θέση είναι πολύ πιθανόν να υπήρχε πύργος από τη Β΄ βυζαντινή περίοδο ή και την αραβοκρατία. Δεν γνωρίζουμε τη μορφή του φρουρίου κατά την πρώτη περίοδο της ενετοκρατίας. Τα βενετικά έγγραφα των αρχών του 16ου αιώνα αναφέρουν ότι ο πύργος είχε υποστεί ζημιές και ήταν σχεδόν ετοιμόρροπος. Με την επικράτηση του προμαχωνικού συστήματος οχύρωσης (*fronte bastionato*) και τη ριζική αλλαγή της μορφής των οχυρώσεων, το παλιό φρούριο δεν μπορούσε να ανταποκριθεί στις νέες αμυντικές ανάγκες των πολυβόλων όπλων, γι' αυτό το 1523 αποφασίζεται η κατεδάφιση και η εκ νέου δόμησή του, σύμφωνα με το προμαχωνικό σύστημα. Η κατασκευή του νέου φρουρίου ολοκληρώθηκε γύρω στο 1540. Αποτελεί αναπόσπαστο τμήμα των νέων ενετικών οχυρώσεων της πόλης. Ο κεντρικός άξονας του φρουρίου στρέφεται προς την ανατολή για να προστατεύει το λιμένα και την ανατολική ακτή, ενώ η Β.-ΒΔ. πλευρά ήλεγχε τον κόλπο του Ηρακλείου, το παράκτιο τείχος και το Κρητικό πέλαγος.

Το φρούριο είναι χτισμένο πάνω σε φυσικό βραχώδες έδαφος, το οποίο οι Βενετοί αναγκάστηκαν να συμπληρώσουν βυθίζοντας παλιές γαλέρες γεμάτες με βράχια, χαλίκια και ογκόλιθους, που μεταφέρθηκαν από τα Φρασκιά και την Ντία. Το φρούριο είναι διώροφο και στην τελική του μορφή κάλυπτε επιφάνεια περίπου 3.600 τ.μ. Στο ισόγειο, το οποίο είναι θολοσκεπές, με οπές εξαερισμού και φωτισμού που απολήγουν στο δώμα, διαμορφώνονται 26 επιμέρους χώροι που χρησίμευαν ως αποθήκες τροφίμων-πολεμοφοδίων, αίθουσα συγκέντρωσης και φυλακή. Επίσης στο ισόγειο βρισκόταν η δεξαμενή νερού. Η πρόσβαση στο δώμα γίνεται μέσω κλιμακοστασίου και κεκλιμένου επιπέδου για τη μεταφορά των πολυβόλων όπλων. Στους τοίχους υπάρχουν πρόβολοι, που πιθανότατα στήριζαν ξύλινο μεσοπάτωμα για τους χώρους στρατωνισμού. Το δώμα είναι διαμορφωμένο σε δύο επίπεδα. Εκεί υπήρχαν καταλύματα για τον καστελλάνο και τους αξιωματικούς της φρουράς, ένας φούρνος, ένας μύλος, μία μικρή εκκλησία και ο φάρος.

Στις όψεις του Κούλε είναι εντοιχισμένες τρεις μαρμάρινες συνθέσεις με το Φτερωτό Λέοντα, σύμβολο του ευαγγελιστή Μάρκου, προστάτη της Βενετίας. Η πρώτη βρίσκεται πάνω από την κύρια πύλη, στη δυτική πλευρά του φρουρίου. Στη βάση της υπάρχει επιγραφή με το όνομα του δόγη Andrea Gritti (1533-1534). Η δεύτερη σύνθεση είναι τοποθετημένη πάνω από τη βόρεια πύλη. Στη βάση της υπάρχει επιγραφή με τα ονόματα του δόγη Andrea Gritti, του δούκα της Κρήτης Domenico Capello, του *capitano generale* Gerolamo Zane και των συμβούλων Marcantonio Diedo και Nicolo Marcello (1533). Η τρίτη σύνθεση, στη νότια όψη του φρουρίου προς τον ενετικό λιμένα, είναι λιτότερη.

Κατά την οθωμανική περίοδο το φρούριο δέχτηκε επισκευές και επεμβάσεις, κυρίως στο δώμα, όπου προστίθενται επάλξεις, κανονιοθυρίδες και ένα μικρό τέμενος. Στα κελιά του φρουρίου φυλακίστηκαν πολλοί Κρήτες επαναστάτες, ανάμεσα στους οποίους ο Δασκαλογιάννης.

Το φρούριο δέχτηκε επανειλημμένες επισκευές εξαιτίας της ορμητικής δύναμης της θάλασσας που προξενεί ακόμη και σήμερα φθορές στην τοικοποιία και στη θεμελίωσή του.



According to historical testimony, there was probably a tower at the same site during the second Byzantine or even the Arab period. We do not know what form the fortress had during the first period of the Venetian rule. Early 16th c. Venetian documents mention that the tower had suffered damages and was practically in ruins. With the prevalence of the bastion system (*fronte bastionato*) and radical changes in the form of fortifications, the old fortress could not meet the new defensive needs created by the use of cannons, and so in 1523 it was decided to demolish it and build it over in accordance with the bastion system. Construction of the new fortress was completed around 1540. It formed an inseparable part of the new Venetian fortifications of the city. The fortress's main axis was oriented towards the East to protect the harbor and the east coast, while its north-northwestern side controlled the Bay of Candia, the coastal wall, and the Cretan sea.

The fortress is built atop a natural rocky outcrop, which the Venetians were compelled to supplement by sinking old galleons filled with rocks, gravel and boulders transported from Fraskia and Dia.

The fortress has two storeys, and in its final form covered a total area of around 3,600 square meters. On the ground floor, which was vaulted with openings for ventilation and lighting ending at the dome, there were 26 separate rooms used as storerooms for food and munitions, a meeting hall, and a prison. The water reservoir was also on the ground floor. Access to the upper storey was achieved by a staircase and a ramp used for moving firearms.



There are projections on the walls that probably supported a wooden mezzanine floor to provide troop quarters. The upper floor is configured in two levels; it provided accommodations for the governor (*castellano*) and officers of the garrison, a bakery, a mill, a small church and a lighthouse.

Three marble compositions with the Winged Lion, the symbol of Saint Mark (Venice's patron saint) were built into the facades of Koules. The first is set above the main gate on the western side of the fortress. At its base is an inscription with the name of the Doge Andrea Gritti (1533-1534). The second is above the northern gate; at its base is an inscription bearing the names of the Doge Andrea Gritti, the Duke of Crete Domenico Capello, the *capitano generale* Gerolamo Zane, and the councillors (*consiglieri*) Marcantonio Diedo and Nicolo Marcello (1533). The third composition on the fortress's southern facade is simpler.

During the Ottoman period the fortress underwent repairs and interventions, chiefly to its upper storey, where battlements, gun ports, and a small mosque were added. Many Cretan revolutionaries were imprisoned in the fortress's cells, Daskalogiannis among them.

The fortress has been repeatedly repaired due to the great force of the sea, which continues today to cause damage to its masonry and foundations.